

SZÁZADIK SZÜLETÉS NAPJÁRA KÉSZÜL FŐVÁROSUNK, BUDAPEST

Jubileumi évébe lépett Budapest. Különös jubileum ez, hiszen alapításának 100. évfordulóját ünnepli az a város, amelynek egyes részei már több ezer évvel ezelőtt jelentős emberi települések voltak, sok évszázad óta kultúrcentrumok és nem egyszer Európa történelmének is fontos szereplői.

De maga a centenárium, *Budapest közigazgatási egységének megteremtése* is több dátumhoz fűződik. Az egyesítés gondolata már 1848-ban felvetődött, sőt 1849-ben *Szemere Bertalan*, az akkori forradalmi kormány belügyminisztere rendeletet is adott ki Pest és Buda összekapcsolásáról. Óbuda akkoriban — királyi birtok lévén — nem szerepelt a tervekben.

A két városrész egyesítéséről szóló törvény azonban csak 1872 decemberében született meg. A törvény Pestet, Budát valamint Óbudát „Pest-Buda főváros” névvel egyesíti.

A *Hon* című korabeli „politikai és közgazdászati” napilap vezércikkében ezt írja a jóváhagyási aktus után: „... a 141 szakaszból álló törvényt 11 nap alatt letárgyalta az országgyűlés — mert nem sok volt az ellenszenvet keltő pont abban és ezeket is mérsékelte a nemzetközi szellemnek hozott hódolat. A törvény feladata Budapestből világvárost csinálni.”

A törvény jogi alapját egy 34 tagú bizottság dolgozta ki, amely *már első tanácskozásán a Budapest nevet használta*. A bizottság tervet dolgozott ki a választókerületek alakításáról, a város közigazgatási beosztásáról, a tanács tisztviselőinek választási módjáról.

Budapest élére főpolgármester került, aki „a kormánytól a város érdekeit képviselte, s a város igazgatása körében őrködött az állam érdekei felett”. Az önkormányzat alapszerve a 400 tagú törvényhatósági bizottság volt, amely 1873 októberében tartotta alakuló közgyűlését. A bizottság tagjainak egyik felét az 1200 legtöbb egyenes állami adót fizetők, a *virilisták* közül másik felét az összes választók sorából választották. A törvényekkel elrendelte a kerületi elöljáróságok megszervezését is. Ezek a fővárosi közigazgatás kerületi hatóságai voltak. Budapestet ekkor 10 közigazgatási kerületre osztották.

A Fővárosi Tanács végleges döntését 1873. november 17-i ülésén hozta meg. *Ezt a napot tekintjük hát Budapest születésnapjának.*

Es most nézzük meg az újonnan született Budapest idegenforgalmának néhány érdekességét.

Egyes források szerint a XIX. században már „a tömegesebben érkező vendégek fogadására kellett gondolni”, hiszen a város látnivalói, tudományos és művészeti intézményei azt már megérdemelték. Sokan jöttek fel a fővárosba a vásárookra, vagy a gyógyfürdőkhöz. Fejlődött az úthálózat, megjelent a közlekedés új ága: a vasút, amely gyorsan és kényelmesen szállította utasait egyik országból a másikba is. A pályaudvarok közelében szállodák épültek, amelyeknek vendéglőiben étkezhetett is az utas. Kávéház is volt, itt zenekarok szórakoztatták a vendégeket. A vendéglátóipari létesítmények száma és színvonala lehetővé tet-

te, hogy az 1885-ben megrendezett Országos Kiállítás több, mint ezer vendégét megfelelően fogadja a főváros.

A növekvő idegenforgalom szolgálatára megjelentek az útikönyvek, a „*Vollständige Beschreibung*”-ok is, amelyeket 60 év leforgása alatt magyar és német nyelven közel 30 kiadásban jelentettek meg.

1888-ban a Fővárosi Egyet javaslatára *idegenforgalmi programot* dolgoztak ki, amely elsősorban a balkáni propagandát kívánta fokozni. 1902-ben pedig megalakult az IBUSZ öse, az *Idegenforgalmi és Utazási Vállalat*. A századforduló után gyors fejlődésnek indult a magyar idegenforgalom, — ennek története azonban nem tartozik a centenáris témához.

A főváros századik születésnapját ünnepségsorozat-tal köszöntjük. Ezek feladata nemcsak az ünneplés, hanem az is, hogy dokumentálja: hogyan lett Budapest hazánk szellemi és anyagi műveltségének központjává, más európai nagyvárosok méltó vetélytársává, *hogyan nőtt az 1872-ben még csak 300 ezer lakosú város 2 milliós világvárossá.*

Az ünnepségsorozatnak legjelentősebb momentuma: a korszerű budapesti metróhálózat első szakaszának, a teljes keleti-nyugati vonalnak átadása. Ez lesz a gerince a főváros közlekedésének, hiszen az utazási igények 8 százalékát elégíti ki.

Az egykori 34 tagú bizottság első ülésének évfordulóján emlékkiállítás nyílik a Várpalotában, *dr. Nagy Lajosnak*, a Történeti Múzeum osztályvezető-helyettesének és *dr. Gerevich Ede* tudományos főmunkatársnak rendezésében. A kiállítás fővárosunk 100 évét két történelmi részre osztva mutatja be: 1872-től 1950-ig és 1950-től napjainkig. Foglalkozik majd a város topográfiai, területi beosztásával, gazdasági és kulturális életével, részletesebben ismerteti a peremkerületekkel kapcsolatos problémákat, a lakosság életmódját, a *pesti néprajzi életet.*

A 100 éves Budapest részletes történetét *Gerevich László* professzor és munkatársai ötkötetes műben dolgozzák fel. Az első két kötet — amely az ókori és a középkori Budapesttel foglalkozik —, már ez évben megjelenik.

Az ünnepségsorozat számos tudományos értekezlet, találkozó számára nyújt méltó keretet. A többi között szeptemberben tartják meg az *európai fővárosok vezetőinek találkozóját.*

De szerepelnek az ünnepségsorozatban jubileumi sportprogramok, nemzetközi fotókiállítás is. A Nemzeti Bank *jubileumi pénzermét*, a Magyar Posta pedig emlékbélyeg-sorozatot ad ki. Természetesen a fiatalok sem maradnak ki az ünneplésből: a KISZ „*Hat órát Budapestért*” jelmondatral szervezi tagjait a város építésének, szépítésének munkálataira.

A centenáriumi programoknak ma még csak a váza áll. Hétről hétre gazdagodik, újabb és újabb részletek bontakoznak ki, hogy fővárosunk méltóan ünnepelje meg 100. születésnapját.

Bánki Judit

A budapesti Váci utca a XIX. század közepén

Az egykori Nádor szálló

